

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

38. Τα ιερά άμφια των Κληρικών (ΣΤ')

Η ανεξέλεγκτη αυθαιρεσία ορισμένων κληρικών προχώρησε δυστυχώς. Έτσι π.χ. το κυκλικό μετάλλιο (πόλος) με στηθαίο τον Ιησού Χριστό, που τίθεται ψηλά (ράχη) του αρχιερατικού σάκκου, παρουσιάζεται τελευταία και στα φαιλόνια ιερέων. Επίσης άλλο χαρακτηριστικό της σύγχρονης επιδειξιομανίας, αρχικά μερικών αρχιμανδριτών-πρωτοσυγκέλλων- τελευταία δε και μερικών ιερέων (πρεσβυτέρων) αποτελεί το अपαράδεκτο επίρραμμα (επίβλημα, «μαργέλλιο», από το λατ. margo) στο φαιλόνιο, ψηλά στους ώμους (πίσω και εμπρός) δηλαδή ύφασμα με ποικίλματα, το οποίο έντονα διαφέρει από το χρώμα του όλου αμφίου. Τι σκοπό έχει αυτό το επώμιο «εμβάλωμα»; Ποια ελληνική Ορθόδοξη παράδοση το γνωρίζει; Μοιραίως ελέγχει «περπέρειαν» (μεγαλαυχία, κενοδοξία) και αναγκάζει τον λαό να υποθέσει ότι αυτό αποτελεί ένδειξη διακρίσεως, επισήμανση υπεροχής του φέροντος, απέναντι των άλλων κληρικών.

Ολα αυτά όμως τα καθαρα έγωιστικά είναι μακριά από το πνεύμα όχι μόνο της Ορθόδοξης, αλλά και της συμπορευόμενης ελληνικής μας αισθητικής παράδοσης. Δηλαδή της ομορφιάς ποιότητας, και όχι της αγοραίας. Της ομορφιάς εκείνης που δεν φωνασκεί, αλλά ο θεατής πιστός την βιώνει στην όλη της απλότητα. Γιατί πράγματι «φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας» κατά την παρατήρηση του Θουκυδίδη (δηλ. επιδιώκουμε το ωραίο και ικανοποιούμαστε στην απλότητά του). Τα ίδια υπενθυμίζει και ο Αντιφάνης (4ος αι. στην Μύστιδα, 2, 9).

Στην αρχαία εκκλησία όταν παρουσιαζόταν περίπτωση ιερής αμφίεσης που ξεπερνούσε την επιβαλλόμενη σεμνότητα, αρχιερείς εξεγείρονταν, όπως π. χ. τον 4ο αιώνα ο Αστέριος Αμασείας, ο οποίος χαρακτήριζε τους παρεκτρεπομένους ως «κινούμενους ζωγραφικούς τοίχους»! Τι θα έλεγε σήμερα αυτός, αλλά και ο Μ. Βασίλειος, ο Ιωάν. ο Χρυσόστομος κ.λπ. για τα παραπάνω, ως και για τον αυξανόμενο αριθμό των ζωηρόχρωμων ιερών σκηνών, στους σάκκους και στα ωμοφόρια μερικών επισκόπων;

Εν πάση περιπτώσει ορισμένοι σύγχρονοι κληρικοί μας «ενδεδυμένοι πορφύραν και βύσσον και εμφανιζόμενοι λαμπρώς» (Λουκ. ιστ', 19) στις ιεροπραξίες μάλιστα των μεγάλων εορτών, υπενθυμίζουν την κατάκριση του Ιησού για τους Φαρισαίους, ότι «πάντα ποιῶσι πρὸς τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις - πλατύνουσι γάρ τά φυλακτήρια αὐτῶν και μεγαλύνουσι τά κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν...» (Ματθ. κγ, 5). Δηλαδή, εκείνοι μεν πλατύνουν τα φυλακτά τους (όπως και μερικοί αρχιερείς τα άμφια και «εγκόλπιά»

τους!) και φαρδαίνουν τις μπορντούρες στα πανωφόρια, ενώ μερικοί εξαίρουν τα επώμια, δηλ. και στις δύο περιπτώσεις για τον ίδιο σκοπό.

Τὶ θα πράξει η σόφρων Εκκλησία στην χώρα μας, αλλά και το παραδοσιακό Οικουμενικό Πατριαρχείο γι' αυτήν την αρριβιστική νοοτροπία, δεν χρειάζεται εμείς να υποδείξουμε. Μόνο υπενθυμίζουμε απλώς τους ιερούς Κανόνες δύο Οικουμ. Συνόδων, της εν Τρούλλω και της Ζ', τους οποίους υπομνημάτισε ο Θ. Βαλσαμών, και οι οποίοι απαγορεύουν στους κληρικούς κάθε βαθμού όχι μόνο «έσθῆτας λαμπράς και περιφανείς» αλλά και τα «έτερόχροα ἐπιβλήματα» στα ιερά άμφια (Βλ. Ράλλη Ποτλή, Σύνταγμα Θ. & Ι. Κανόνων, τ. Β, 622, και Πηδάλιο, εκδ. Παπαδημητρίου, 1957, σ. 242. Προβλ. και Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινών βίος και πολιτισμός, τ. Β', ΙΙ, 1948, σ. 18. Για την «περπέρεια» βλ. Ράλλη-Ποτλή, οπ. Π. τ. Β, 624 και τ. Δ', 31).

Τέλος σημειώνουμε ότι καλώς βεβαίως εστάλη από την Ι. Σύνοδο εγκύκλιος στους ιερείς για την απλότητα των αμφίων κ. λ. π. Δεν ξέρουμε όμως εάν εστάλη η προσήκουσα και στους αρχιερείς. Από εκεί η αρχή για να παραδειγματίσει! Με τον αναμφισβήτητο ορθόδοξο ζήλο Σας, οι μεγάλοι της Εκκλησίας δέον τις αισθητικές σας αντιλήψεις «καθαρθῆναι πρώτον, και εἶτα καθάραι», και στους, μικροτέρων βαθμών κληρικούς.

Λίγες λέξεις για την ερμηνεία που έχει δοθεί προς δικαιολογία της περίλαμπρης αρχιερατικής μίτρας. Λεγόταν λοιπόν και γραφόταν λίγο παλαιότερα ότι συμβολίζει τον «ακάνθινο στέφανο» του Χριστού. Ανευλαβής συσχέτιση! Γιατί τί σχέση μπορεί να έχει ο μαρτυρικός, επώδυνος και προς εμπαιγμόν στέφανος του Κυρίου με την σύγχρονή μας πολυτελή και απαστράπτουσα μίτρα των αρχιερέων η οποία τους προσφέρει (όχι φυσικά οδύνη αλλά) το χαροποιό αίσθημα της «τιμητικής υπεροχής»!

Η αλήθεια είναι ότι την άποψη αυτή αναφέρει ο Συμεών Θεσσαλονίκης χωρίς βέβαια να την αποδέχεται, αλλά ιστορικώς, με επιφύλαξη πληροφορώντας ότι μερικοί ιεράρχες «ἐξομοιοῦν τῷ τοῦ δεσπότη ἀκανθίνῳ στεφάνῳ» με την, τότε βέβαια απλή και απέριττη μίτρα (άσχετη φυσικά με την σημερινή, που είναι προϊόν εξελίξεως των περικλειστων θολωτών βασιλικών βυζαντινών κ. εξ. στεμμάτων) βλ. για τον Συμεών PG 155, σελ. 717).

Ο Συμεών ο Θεσσαλονίκης απαντά επίσης σε ερώτηση «διατί μὲν ὁ παλαιός ἀρχιερεύς ἐπί μὲν τῆς κεφαλῆς κίδαριν εἶχεν καὶ ἀνυπόδυτος ἦν, ὁ ἡμέτερος δὲ ἀσκεπῆς τὴν κεφαλὴν καὶ ὑποδεδεμένος τοὺς πόδας»; Και λέγει ότι ο παλαιός αρχιερέας «λύειν τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν ἐκελεύετο ὅτι ἀτελής ἦν ἔτι...», «ἡμεῖς δὲ ἐνδεδυμένοι μὲν τοὺς πόδας, τὴν κεφαλὴν ἀπερικάλυπτον ἔχοντες, ὅτι δλεδοται ἡμῖν ἐξουσία τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων». Λέγει δε ότι «ἀπερικάλυπτοι τὴν κεφαλὴν προσευχόμεθα» διότι «κατὰ τὴν χειροτονίαν ἐλάβομεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ὡς κίδαρις ἐπικάθηται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν χειροτινηθέντων».